

การศึกษารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
The study of treatment patterns on the drug and substance dependence with Thai
Traditional Medicine and Alternative Medicine

บทคัดย่อ

การศึกษาในรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ และศึกษาในรูปแบบหรือวิธีการ การให้บริการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และสถานบริการสาธารณสุขนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนชมรมหรือองค์กรประชาชนที่มีบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในเขตภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาได้มาโดยวิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งได้แก่ สถานบริการสาธารณสุขทุกระดับในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 2,633 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 4 แห่ง สถานบริการหรือชมรมภาคเอกชน และภาคประชาชนจำนวน 51 แห่ง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 2,688 แห่ง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ด้วยแบบสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างมุ่งประเด็นสำคัญที่ประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะการใช้แบบแผนทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ ผลการศึกษาจากข้อมูลแบบสำรวจที่หน่วยงานส่งกลับคืนมีจำนวนทั้งสิ้น 1,282 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.69 พบรูปแบบบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในหน่วยงานต่าง ๆ สรุปดังนี้ รูปแบบบริการการแพทย์แผนไทยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพร(34.27%) การนวดไทย(25.62%) การอบสมุนไพร(20.15%) การประคบสมุนไพร(18.38%) และการแพทย์แผนไทยอื่น ๆ (1.56%) โดย: หน่วยงานระดับสถานีอนามัยจัดให้บริการมากที่สุด รองลงมาคือ โรงพยาบาลชุมชน รูปแบบบริการการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ได้แก่ การใช้สมุนไพรบำบัด(42.36%) พิธีกรรมบำบัด และจิตบำบัด(25%) กายภาพบำบัด(22.22%) และอาหารบำบัด(10.42%) รูปแบบบริการการแพทย์ทางเลือกแผนจีน ได้แก่ ฟิงเข็ม(34%) ไทเก๊ก(30%) และชี่กง(24%) โดยที่โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ส่วนมากเปิดให้บริการด้วยการฝังเข็ม สำหรับสถานีอนามัยจะให้บริการส่งเสริมสุขภาพ โดยการออกกำลังกายมากกว่า รูปแบบบริการการแพทย์ทางเลือกอื่น ได้แก่ สมาริบำบัด(36.70%) โยคะ(21.10%) สถานีอนามัยเป็นสถานที่ให้บริการทางเลือกมากที่สุด สำหรับหน่วยงานที่ให้บริการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีทั้งสิ้น 149 แห่งซึ่งพบว่ามีการใช้ยาสมุนไพรมากที่สุด (46.50%) รองลงมาคือการอบสมุนไพร (23.48%) การนวดไทย (17.44%) การประคบสมุนไพร(7.38%) โดยมีสถานีอนามัยจัดให้บริการมากที่สุดด้วยการใช้ยาสมุนไพร(56.09%) การอบสมุนไพร และการนวดไทย(15.85%) รองลงมาคือ โรงพยาบาลชุมชน ใช้การอบสมุนไพร(36.17%) ยาสมุนไพร(34.04%) การนวดไทย(19.15%) และการประคบสมุนไพร(6.38%) ตามลำดับ รูปแบบบริการด้วยวิธีอื่น ๆ เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับได้แก่ 1) การรักษาด้วยสมุนไพร เช่น รางจืด หญ้าดอกขาว โคลงหนงแง และสูตรยาสามราก 2) การเรียกขวัญ สู่วิญ 3) การทำสมาธิ/จิตตภาวนา อาณาปาลสติ

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าหลักการสำคัญในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดต้องบำบัดรักษาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยด้านร่างกายมุ่งการถอนพิษหรือล้างพิษยาโดยใช้สมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กิน อบ อบ และแช่ ด้านจิตใจเน้นที่ความคิดและปัญหาด้วย โดยกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกที่ดี กำลังใจที่เข้มแข็ง มีความรับผิดชอบตนเอง ครอบครัวยุทธชน และสังคม ตลอดจนการใช้หลักการทางพุทธศาสนาช่วยเพื่อเพิ่มภูมิต้านทานทางจิตใจ ผลจากการศึกษารุ่นนี้ ได้ความรู้พื้นฐานของสถานที่และรูปแบบของการบำบัดรักษาเสพติดทางภาคเหนือและได้ข้อเสนอแนะถึงรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาหรือสารเสพติดว่าควรจะเป็นการแพทย์แบบองค์รวม ที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนา นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนองค์ความรู้และรูปแบบต่างๆของการบำบัดรักษาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกอื่น ที่จะต้องนำมาประยุกต์และพัฒนาการบำบัดรักษาให้เหมาะสมในแต่ละชุมชนท้องถิ่นต่อไป

เลขหมู่.....
วัน เดือน ปี..... 17 ส.ค. 2549